



Undervisningskvalitet i svenska klassrum

Vad fungerar – vad behöver utvecklas – hur gör vi?

Michael Tengberg, Karlstads universitet

Skolledarkonferensen 2026

Vara konserthus, 4 mars



Utbildningdebattens fokus



Resultatkvalitet

Systemkvalitet

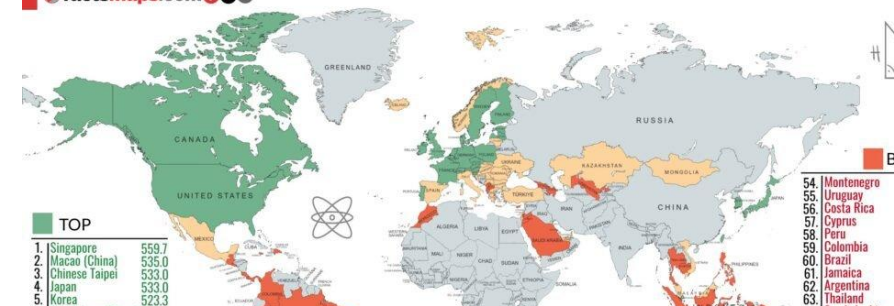
Undervisningskvalitet

PISA 2022 Worldwide Ranking

average score of math, science and reading

factsmaps.com

Source: OECD, 2022-2023



Bakgrund till det här sättet att tänka om/analysera undervisning

- Forskning visar att lärares undervisning är den enskilt viktigaste faktorn för elevers kunskapsutveckling i skolan, viktigare än klassrumsstorlek, socio-ekonomisk bakgrund och längden på lärares utbildning eller erfarenhet.
- Dessutom visar studier att det är stor skillnad på i hur hög grad olika lärare påverkar sina elevers kunskapsutveckling *och* att skillnaderna mellan lärare på samma skola ofta är minst lika stora som skillnader mellan skolor.
- Frågan om vilka faktorer som är viktigast är bara delvis besvarad. Ofta lyfts dimensioner som *klassrumsledning*, *socio-emotionellt stöd*, *kognitiv aktivering* och olika former av *stödstrukturer för elevers lärande* fram som avgörande delar.

Vad menas med undervisningskvalitet?

- Undervisning ställd mot teoretiska ideal
- Undervisning ställd mot värderingsmässiga ideal
- Undervisning som uppfyller förutbestämda syften
- "Va fan får jag för pengarna?"
- Undervisning → Kunskapsutveckling



Linking Instruction and Student Achievement (LISA)

- Analyser av undervisningen i 40 klassrum per ämne i Sverige, 50 per ämne i Norge och ca 10 per ämne i Danmark, Finland och Island (totalt ca 1000 lektioner)
- Ämnen: svenska, matematik och samhällskunskap
- Enkät om undervisningens utformning till eleverna i samtliga deltagande klasser och ämnen
- Mätningar av kunskapsutveckling över ett läsår i svenska och matematik i samtliga klasser (Sverige och Norge)



Dimensioner av undervisningskvalitet

Protocol for Language Arts Teaching Observation (PLATO)

Stödstrukturer för elevers lärande

Modellering och användning av modeller
Strategianvändning och strategiundervisning
Återkoppling till elever
Stödstrukturer för språkutveckling

Ämnesspecifika utmaningar

Intellectuell utmaning
Ämnesrelaterad klassrumsinteraktion
Textbaserad undervisning

Representation och behandling av ämnes- innehåll

Representation av ämnesinnehåll
Koppling till tidigare kunskaper och lektioner
Förmedling av mål och syften

Klassrumsledning

Kontroll över studiemiljö
Tidsanvändning



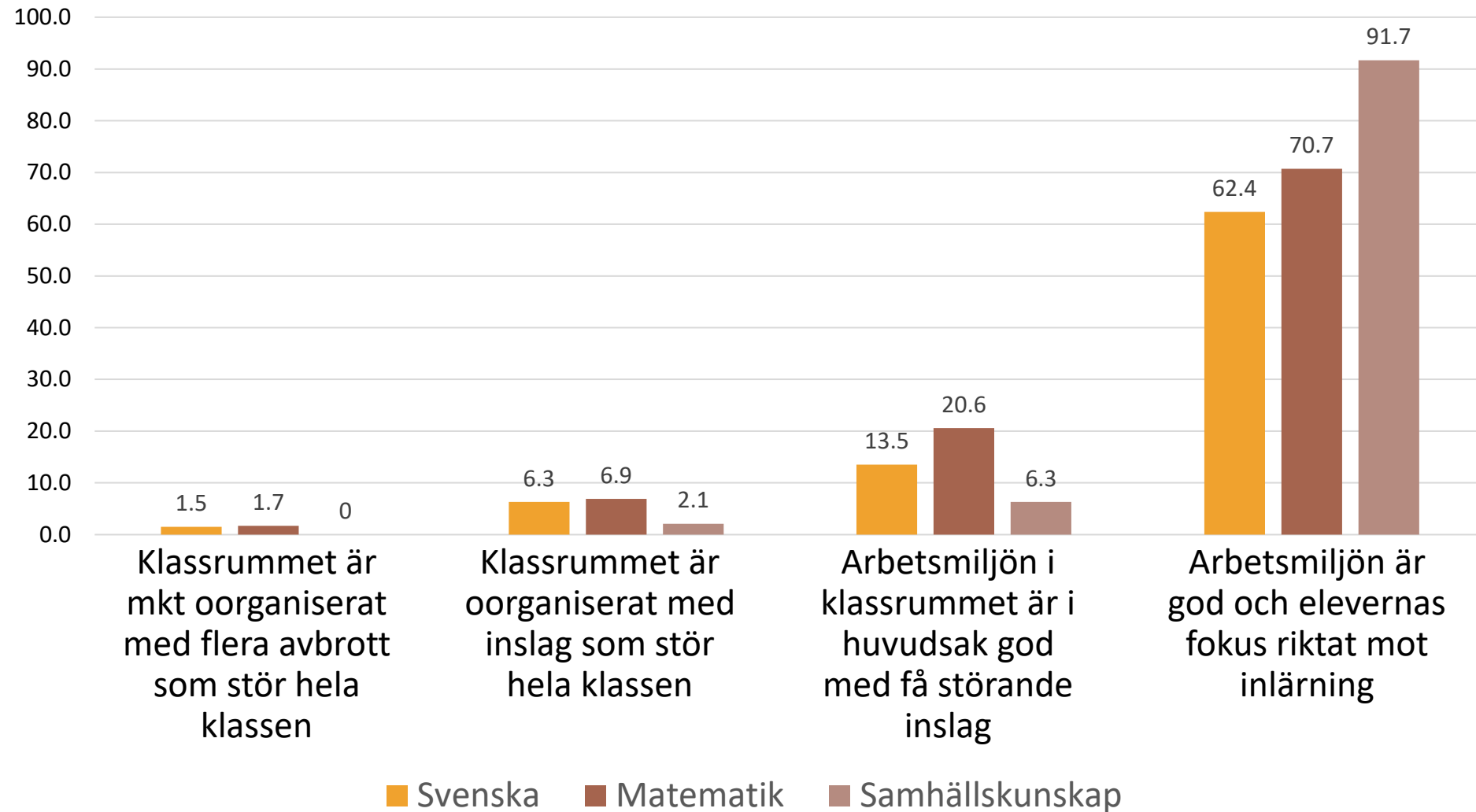
An abstract graphic on the left side of the slide. It features several vertical orange bars of varying heights. Overlaid on these bars is a white line graph with circular markers at each data point. Some of the data points are labeled with numbers: 183.102, 154.178, and 118.23. The background is dark with some blurred light effects.

Resultat

Klassrumsklimat

- I huvudsak gott arbetsklimat och tydligt klassrumsledarskap
- Utbredd ömsesidig respekt mellan lärare och elever
- Eleverna upplever sig sedda och lyssnade till
- Läraren använder merparten av lektionstiden till ämnesrelaterat arbete
- Ineffektivitet ifråga om hur elever använder lektionstiden (teknik i klassrummet en viktig faktor)

Klassrumsmiljön är i huvudsak respektfull och utan allvarliga störningar



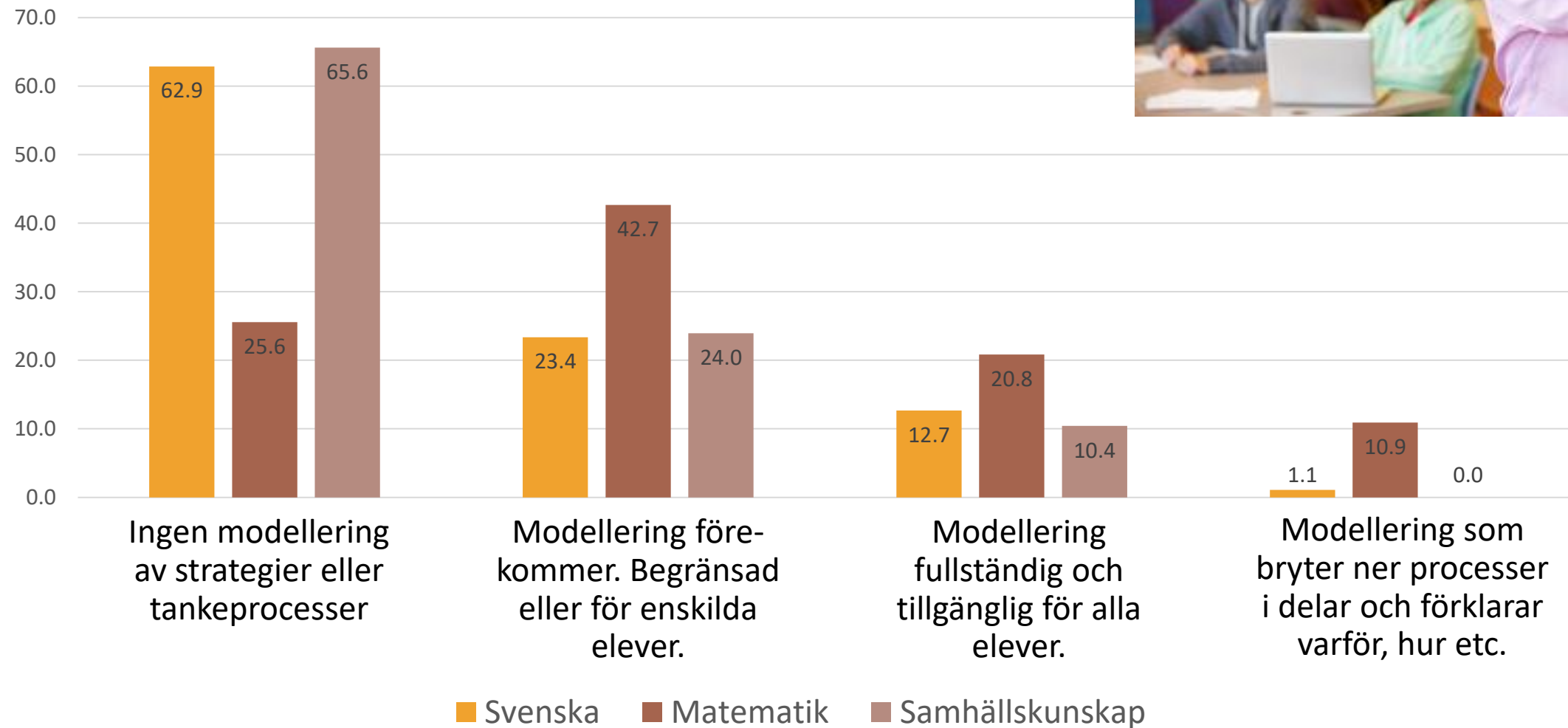


Resultat

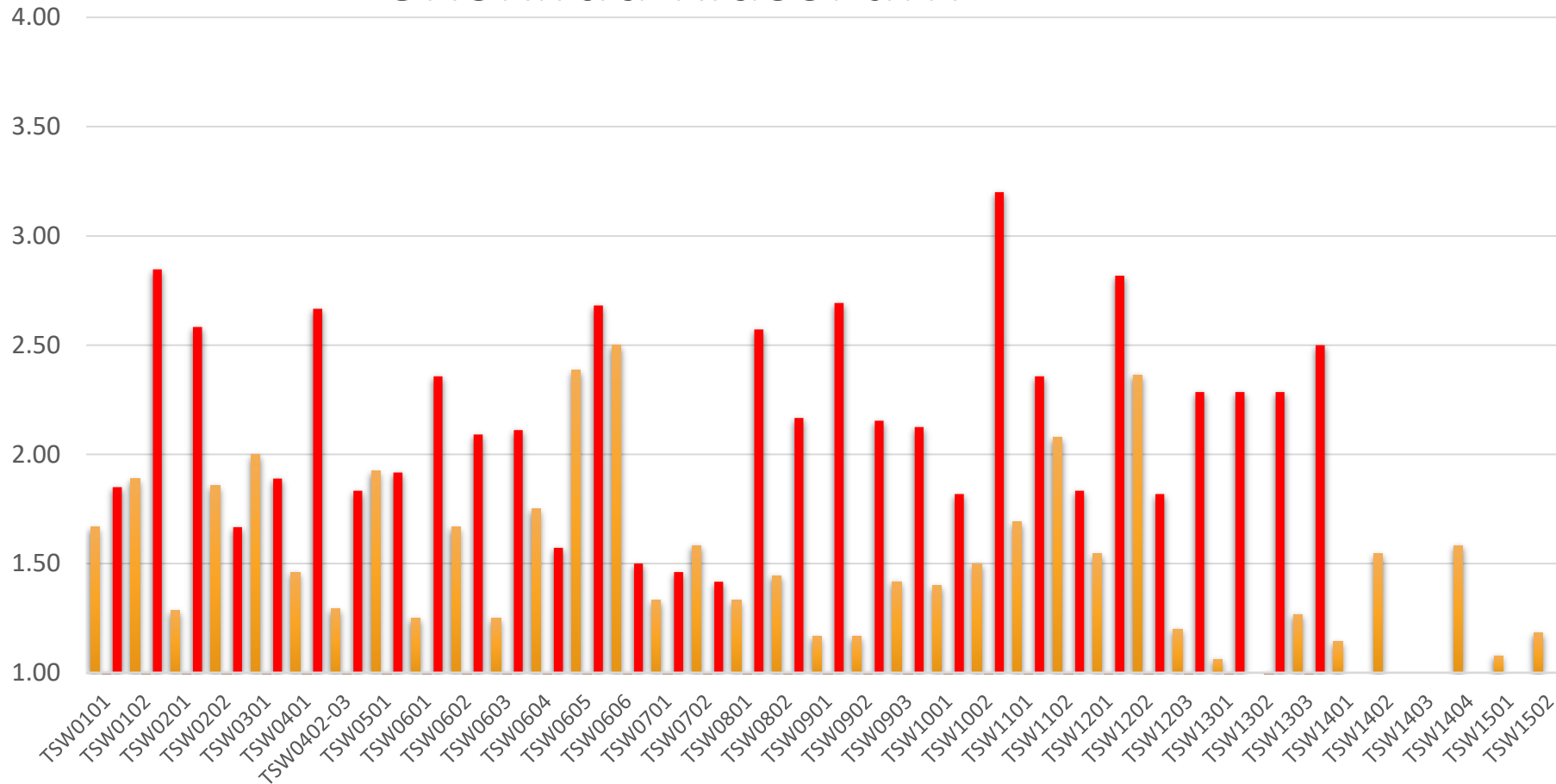
Pedagogiskt ledarskap

- Elever menar att deras lärare är duktiga på att förklara sådant som är svårt
- Det ämnesinnehållsliga pedagogiska ledarskapet har utvecklingspotential
- Modellering, strategiundervisning och återkoppling är exempel på betydelsefulla pedagogiska stödstrukturer som sällan observeras
- Det råder stor variation mellan klassrum/lärare
- Samma mönster återkommer i resultat från studier i övriga Norden och runtom i världen

Lärare modellerar i liten grad tankeprocesser och strategier



Men variationen är stor mellan enskilda klassrum



Genomsnitt (Modellering) för lärare i svenska och matematik

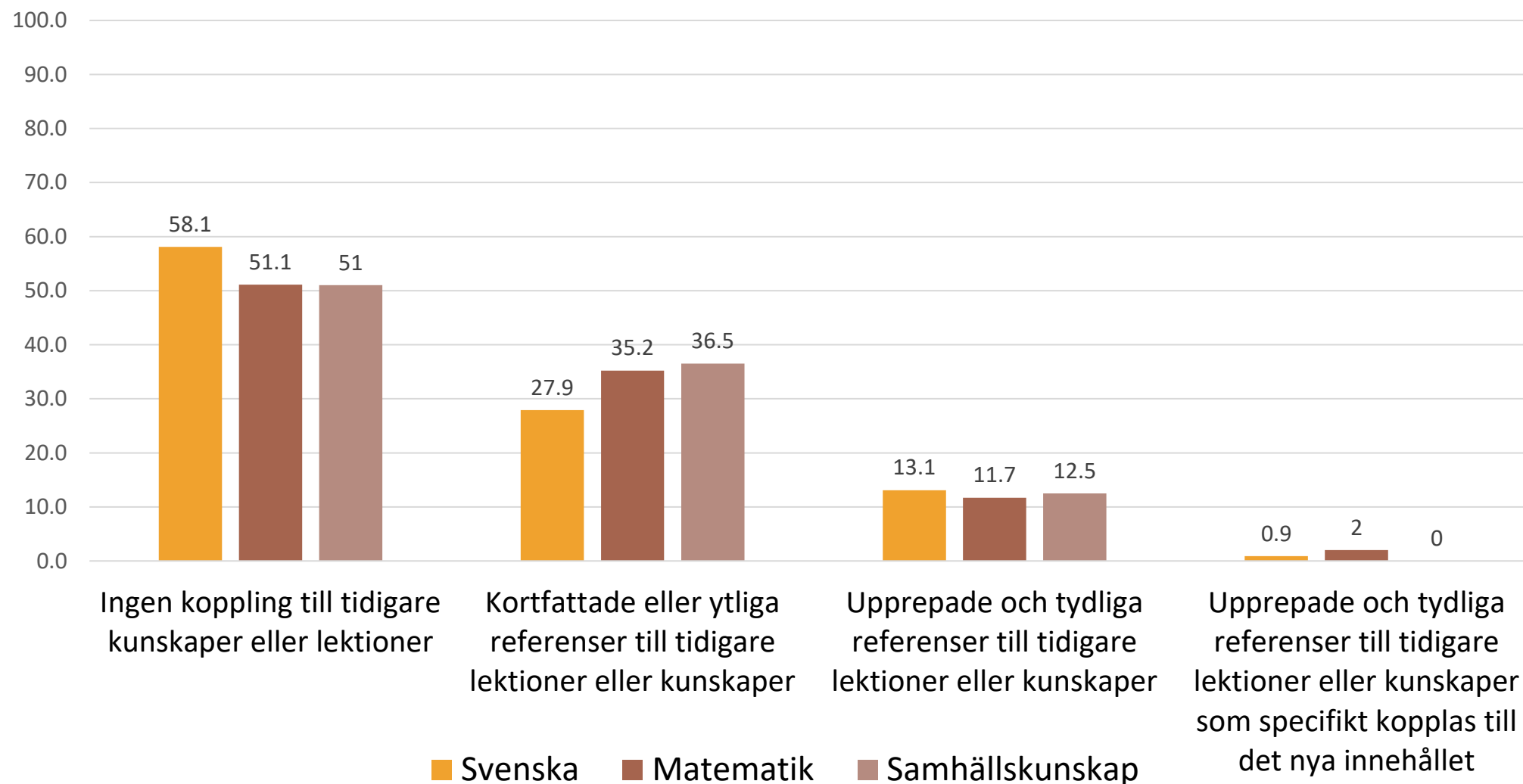
4. Modellering som bryter
ner processer i delar och
förklarar varför, hur etc.

3. Modellering
fullständig och tillgänglig
för alla elever.

2. Modellering
förekommer. Begränsad
eller för enskilda elever.

1. Ingen modellering av
strategier eller
tankeprocesser

Lärare tydliggör sällan kopplingar mellan innehållet i olika lektioner eller kopplingar till elevers tidigare kunskaper





Vilka undervisningsfaktorer kan kopplas
till elevernas kunskapsutveckling?

Tre observerade faktorer kunde knytas till elevers kunskapsutveckling

Den samlade effekten av dessa tre faktorer på utveckling av elevers läsförmåga är jämförbar med effekten av kön

- Kvalitet på ämnesrelaterade samtal
- Tydlighet ifråga om vad elever ska lära sig, inte bara vad de ska göra
- Koppling till tidigare lektioner och kunskaper

Vad fungerar? Och vad
behöver utvecklas?





Vad fungerar? Och vad
behöver utvecklas?

Detta fungerar väl

- Klassrummen är i huvudsak trygga
- Klassrumsledarskapet fungerar i huvudsak effektivt
- Elever tycker att lärare är duktiga på att förklara ämnesinnehållet



Vad fungerar? Och vad behöver utvecklas?

Dessa områden kan utvecklas, enligt LISA-studien

- Återkoppling på elevers prestationer
- Tydligare förmedling av vad elever förväntas lära sig av aktiviteter och uppgifter
- Tydligare modellering och explicit undervisning om strategier
- Tydligare kopplingar till tidigare lektioner och kunskaper

Arbete som ligger framför oss

- Exempel från studien visar att förändring (höjd kvalitet på flera nämnda faktorer) är möjlig
- Mindre ensamarbete, mer lagarbete, när det gäller långsiktig, systematisk undervisningsutveckling
- Kunskap om kvalitetsindikatorer kan användas tillsammans med observationer och återkoppling som modell för undervisningsutvecklande arbete



Långsiktigt och konkret arbete med undervisningsutveckling

Using Video to Foster Teacher Development

Improving Professional Practice through
Adaptation and Reflection

Edited by Marte Blikstad-Balas and
Inga Staal Jensen



Linking Instruction and Student
Achievement – Professional Learning
Observations of Teaching (LISA-PLOT)
Huvudrapport

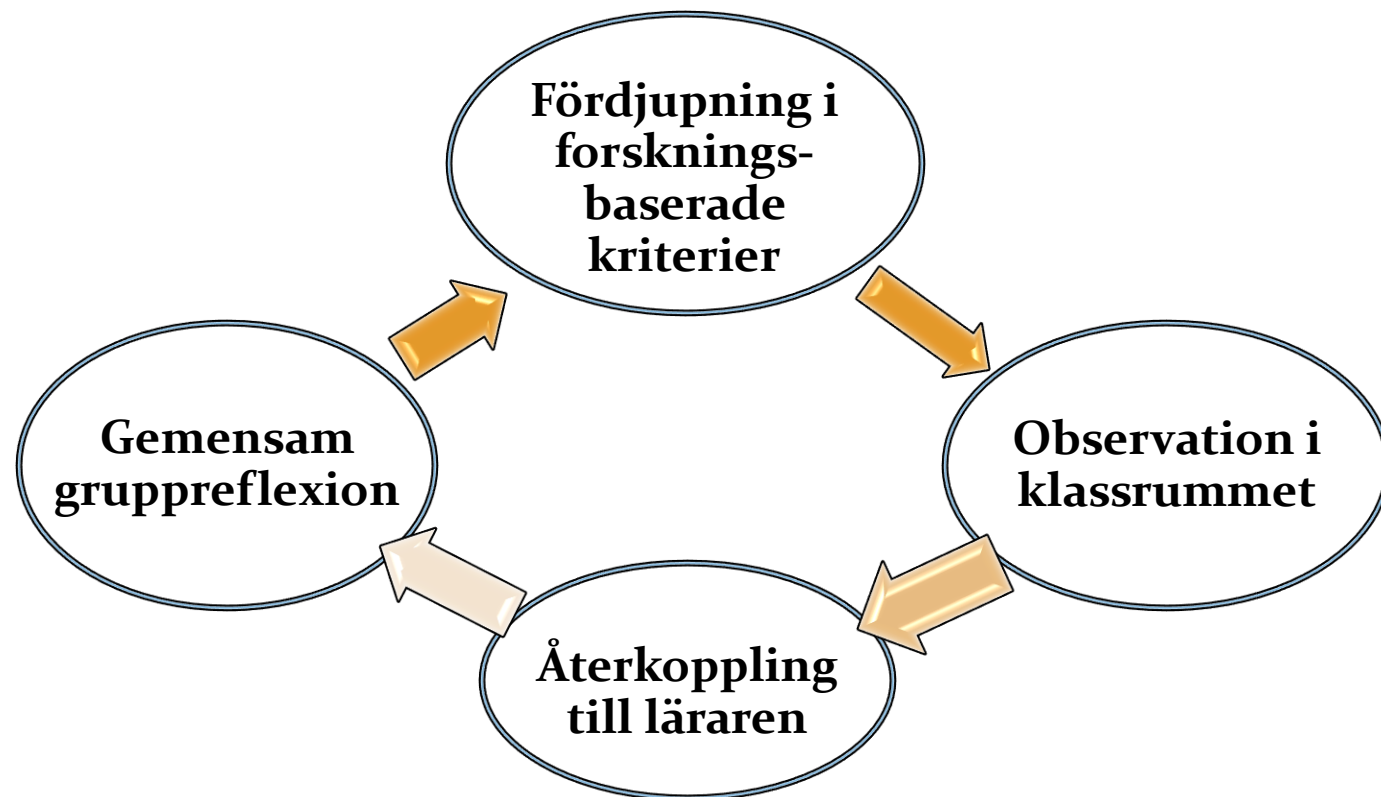
Michael Tengberg, Anette Forssten Seiser, Marie Wejrum,
Monica Evermark och Marie Pilfalk

Ett nationellt professionsprogram
för rektorer, lärare och förskollärare
(UbU13)

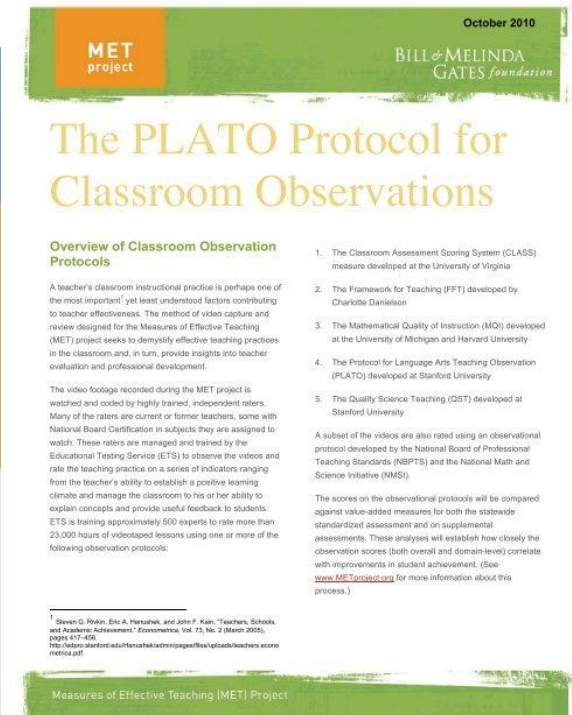
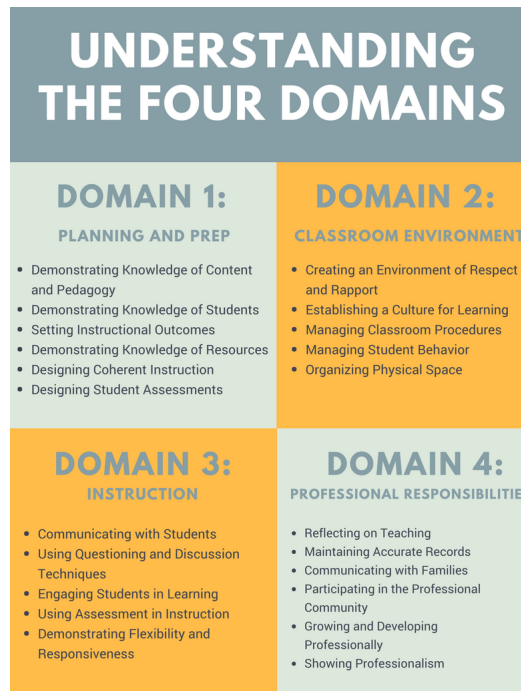
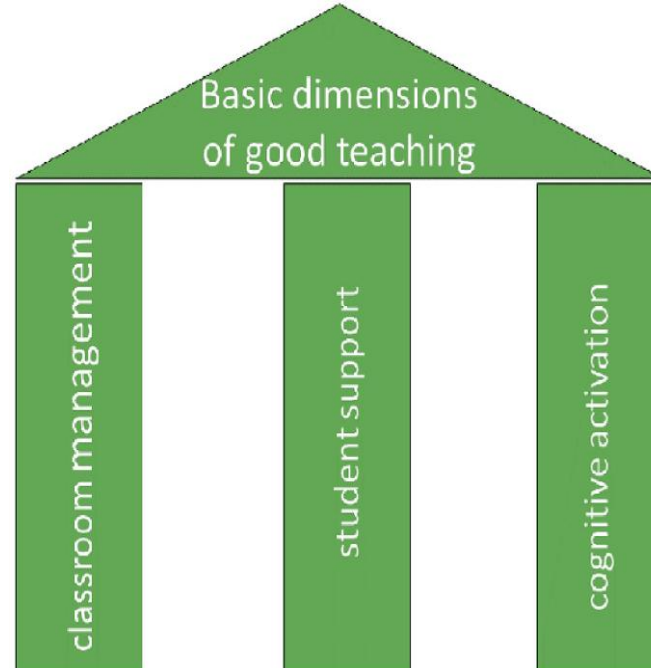
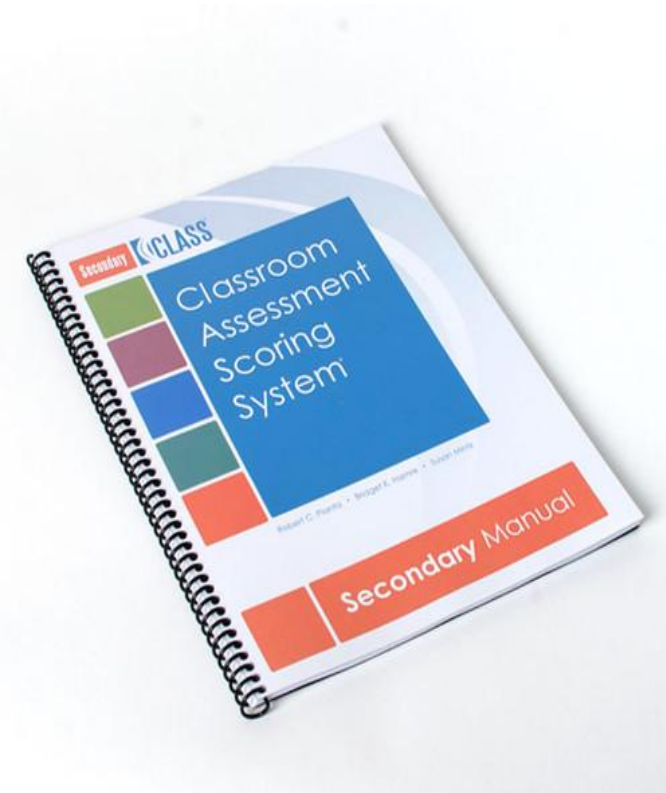


Kriteriebaserad observation och återkoppling för att utveckla undervisningen

Kollegialt långsiktigt utvecklingsarbete



Ramverk för observation av undervisningskvalitet



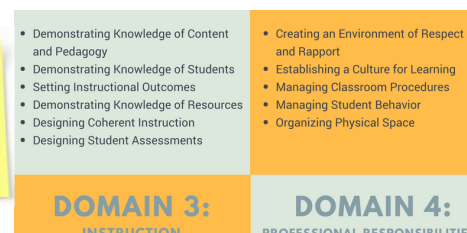
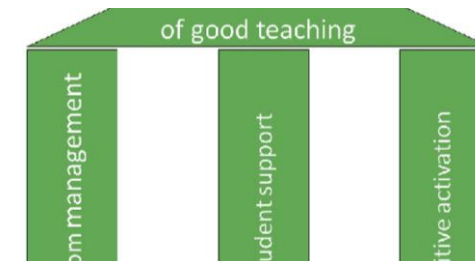
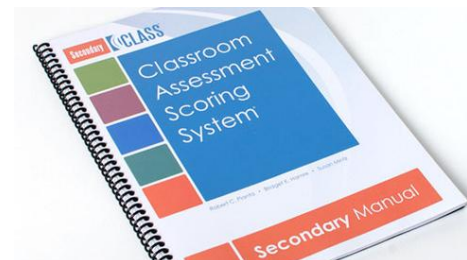
Varför är det bra att utgå från forskningsbaserade ramverk för undervisningskvalitet?

- Gemensamt språk för att prata om undervisning
- Hög precision när det gäller att benämna specifika aspekter (kvalitetsdimensioner) av undervisningen
- Pekar ut och argumenterar för kvalitativa skillnader mellan olika sätt att använda en viss undervisningsstrategi
- För några av ramverken (t ex PLATO) har vi mycket data från tidigare studier (inkl. filmade exempel att lära av)



Hur kan ramverk för dimensioner av undervisningskvalitet användas?

- Undersöka förekomst av mönster i undervisningen i stor skala?
- Koppla enskilda aspekter av undervisning till elevers lärande i stor skala?
- Bedriva förbättringsarbete i klassrummet med "bevisat effektiva" praktiker som fokus?
- Testa lärares kompetens för att kunna avgöra deras lön och fastslå vilka de bästa skolorna är så att föräldrar kan välja de skolorna?



The PLATO Protocol for Classroom Observations

- Overview of Classroom Observation Protocols**
- A teacher's classroom instructional practice is perhaps one of the most important, yet least understood factors contributing to teacher effectiveness. The method of video capture and review designed for the Measures of Effective Teaching (MET) project seeks to demystify effective teaching practices in the classroom and, in turn, provide insights into teacher evaluation and professional development.
1. The Classroom Assessment Scoring System (CLASS) measure developed at the University of Virginia
 2. The Framework for Teaching (FFT) developed by Charlotte Danielson
 3. The Mathematical Quality of Instruction (MQI) developed at the University of Michigan and Harvard University
 4. The Protocol for Language Arts Teaching Observation (PLATO) developed at Stanford University





Observation i klassrummet och återkoppling till läraren



1. Låt lärarna komma överens om vilka aspekter av undervisningen som ska observeras. Det bör vara aspekter som det finns god anledning att tro har betydelse för elevers lärande.
2. Låt dem spela in sin egen undervisning på video.
3. Observera lärare i klassrummet (successiv överlämning av ansvar)
4. Återkoppling från den som observerat (kan ev göras baseras på inspelning)
5. Gruppreflexion bland flera kollegor som observerat varandra eller blivit observerade av en observatör

Yrkesetik och professionellt ledarskap när det gäller videoinspelning av undervisning

1. Ja! Lärarna tycker att det är jobbigt första gången.
2. Det MÅSTE vara frivilligt.
3. Återkopplingen efteråt ska INTE vara en bedömning utan ett underlag som läraren kan arbeta med i sin egen utveckling.



Skolledarens/rektors ansvar

- Påtvingat samarbete
- Bristande autonomi
- Ständig utvärdering



- Tid för uppdraget
- Rätt kompetens
- Rimliga förväntningar

- Lärarstyrt samarbete
- Upplevd autonomi
- Formativ utvärdering



Tack!